

Notatka prasowa

Polska wieś 2026. Raport o stanie wsi

Redakcja naukowa: prof. dr hab. Walenty Poczta, dr Andrzej Hałasiewicz

Wydawca: Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa we współpracy z
Wydawnictwem Naukowym Scholar

Prezentacja raportu: Centrum Konferencyjne Zielna

26 maja 2026, godz. 11.00

Polska wieś 2026: sukces transformacji oraz wyzwanie funkcjonowania w warunkach depopulacji i zmian klimatycznych. Polska wieś osiągnęła cywilizacyjny sukces, ale obecnie jej największym wyzwaniem nie jest już wyłącznie dalszy rozwój, lecz kurczenie się liczby mieszkańców i rosnąca niepewność.

Raport pokazuje, że polska wieś przestała być obszarem zapóźnienia i staje się przestrzenią nowych, złożonych wyzwań, które będą miały kluczowe znaczenie dla rozwoju całego kraju.

Ukazała się najnowsza, czternasta edycja cyklicznego opracowania „Polska wieś 2026. Raport o stanie wsi”, przygotowanego pod redakcją naukową Walentego Poczty i Andrzeja Hałasiewicza. Publikacja, wydana przez Fundację na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA), stanowi jedną z najważniejszych i najbardziej kompleksowych analiz przemian społecznych, gospodarczych i środowiskowych zachodzących na obszarach wiejskich w Polsce.

Raport powstał w szczególnym momencie – u progu drugiego ćwierćwiecza XXI wieku – gdy, jak podkreślają redaktorzy, bilans transformacji polskiej wsi jest wyraźnie dodatni, ale przyszłość jest trudniej przewidywalna. Autorzy wskazują, że wieś wchodzi w okres narastających napięć demograficznych, klimatycznych, technologicznych i geopolitycznych.

Polska wieś po transformacji – sukces i nowe niepewności. W syntetycznym rozdziale otwierającym raport Andrzej Hałasiewicz zwraca uwagę, że polska wieś przeszła w ostatnich dekadach głęboką transformację cywilizacyjną. Obecnie obszary wiejskie zamieszkuje około 40% ludności Polski, czyli ponad 15 mln osób, a dochody mieszkańców wsi od 2004 r. wzrosły niemal pięciokrotnie (w ujęciu nominalnym). Jednocześnie dystans dochodowy wobec miast wyraźnie się zmniejszył.

Jedną z najważniejszych zmian jest spadek znaczenia rolnictwa: dziś mniej niż 10% mieszkańców wsi utrzymuje się głównie z rolnictwa, a udział sektora w PKB wynosi około 2,5–3%. Mimo to rolnictwo pozostaje sektorem strategicznym – Polska należy do grona czołowych eksporterów żywności w Unii Europejskiej, a eksport rolno-spożywczy wzrósł od momentu akcesji do UE około dziesięciokrotnie.

„Polska wieś dokonała ogromnego skoku cywilizacyjnego, ale dziś wchodzi w okres, w którym przyszłość przestaje być oczywista.”

Rolnictwo – wzrost produkcji, ale wyzwania strukturalne. Agnieszka Baer-Nawrocka i Walenty Poczta w rozdziale poświęconym rolnictwu wskazują, że sektor osiągnął etap dojrzałości po okresie intensywnych zmian. Produkcja i eksport rosną szybciej niż średnio w UE, jednak nadal utrzymują się istotne bariery strukturalne.

Do najważniejszych problemów należy rozdrobnienie gospodarstw i relatywnie niski poziom kapitału. Polska dysponuje dużymi zasobami pracy i ziemi, ale produktywność pracy pozostaje niższa niż w krajach Europy Zachodniej. Autorzy podkreślają, że kluczowe dla przyszłości będzie zwiększenie koncentracji ekonomicznej gospodarstw rolnych oraz inwestycje w technologie i wiedzę. „Polskie rolnictwo osiągnęło dojrzałość, ale bez dalszej koncentracji i inwestycji trudno będzie utrzymać jego konkurencyjność.”

Demografia – trwałe kurczenie się wsi. Jednym z najpoważniejszych wyzwań jest sytuacja demograficzna, analizowana przez Monikę Stanny. W 2024 r. na wsi urodziło się niespełna 104 tys. dzieci przy ponad 153 tys. zgonów, co oznacza ubytek naturalny rzędu 50 tys. osób. Spadek liczby ludności obserwowany jest już w około 80% gmin wiejskich i miejsko-wiejskich.

Prognozy wskazują, że do 2060 r. liczba mieszkańców wielu gmin może spaść nawet poniżej 50% obecnego stanu. Proces depopulacji ma charakter trwały i będzie prowadził do pogłębiania się nierówności przestrzennych – dynamicznie rozwijają się obszary podmiejskie, podczas gdy regiony peryferyjne mogą być zagrożone marginalizacją. „Depopulacja przestaje być przejściowym zjawiskiem – staje się trwałym kontekstem funkcjonowania polskiej wsi.”

Dochody i warunki życia – wyraźna poprawa, ale rosną zróżnicowania. Barbara Chmielewska i Józef Stanisław Zegar pokazują, że ostatnie dwie dekady przyniosły znaczącą poprawę poziomu życia na wsi. Dochody gospodarstw domowych wzrosły niemal pięciokrotnie, a ich struktura uległa zmianie – dominującym źródłem dochodu stała się praca najemna, stanowiąca ponad połowę dochodów.

Jednocześnie rośnie zróżnicowanie przestrzenne. Obszary podmiejskie rozwijają się szybciej i korzystają z bliskości rynków pracy, podczas gdy regiony peryferyjne pozostają bardziej zależne od transferów społecznych. „Wieś przestała być obszarem strukturalnej biedy, choć nadal nie jest przestrzenią pełnej równości szans.”

Społeczności wiejskie – między modernizacją a erozją więzi. Wojciech Knieć wskazuje, że współczesna wieś przestała być „lokalnym skupieniem rolników”, a jej struktura społeczna upodabnia się do miejskiej. Jednocześnie transformacji towarzyszy osłabienie tradycyjnych więzi społecznych.

Istotnym zasobem pozostaje kapitał społeczny oraz aktywność organizacji lokalnych – od Ochotniczych Straży Pożarnych po Koła Gospodyń Wiejskich. Ważnym narzędziem wzmacniającym partycypację jest fundusz sołecki, funkcjonujący w około 75% gmin w Polsce. „Wieś nie znika – zmienia się jej charakter, od wspólnoty rolniczej do zróżnicowanej społecznie przestrzeni.”

Postawy społeczne i polityczne wybory – rosnąca świadomość i nowe napięcia. Barbara Fedyszak-Radziejowska analizuje zmiany postaw mieszkańców wsi i

rolników. W ostatnich latach widoczny jest wzrost świadomości ekonomicznej oraz bardziej krytyczne, choć nadal pozytywne podejście do Unii Europejskiej.

Jerzy Bartkowski analizuje zachowania wyborcze mieszkańców wsi, wskazując na ich rosnące znaczenie w kształtowaniu sceny politycznej. Wyniki wyborów parlamentarnych z 2023 r. oraz prezydenckich z 2025 r. pokazują, że wieś pozostaje zróżnicowanym, ale kluczowym elektoratem, którego preferencje mają istotny wpływ na układ sił politycznych.

Finansowanie – silna zależność od środków publicznych. Jak wskazuje Iwona Nurzyńska, rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce w dużym stopniu opiera się na środkach publicznych, przede wszystkim z Unii Europejskiej. W latach 1994–2024 do sektora trafiło ponad 500 mld zł, w tym ponad 265 mld zł w formie płatności bezpośrednich.

Autorka podkreśla jednak, że przyszłość tego modelu po 2027 r. pozostaje niepewna, co rodzi pytania o trwałość obecnych mechanizmów wsparcia. „Model rozwoju oparty na transferach publicznych osiągnął swoje granice i wymaga przemyślenia po 2027 roku.”

Nowe wyzwania: klimat, jakość gleby, cyfryzacja. Raport zwraca uwagę na rosnące znaczenie zmian klimatu, które już dziś wpływają na produkcję rolną, m.in. poprzez częstsze susze. Jak pisze Zbigniew Karaczun: „Zmiana klimatu nie jest już scenariuszem przyszłości – to rzeczywistość, która już dziś wpływa na rolnictwo.”

Grzegorz Siebielec i Mariusz Matyka podkreślają znaczenie gleby jako podstawowego zasobu produkcyjnego. Wskazują na konieczność jej ochrony i regeneracji w kontekście zmian klimatycznych oraz presji urbanizacyjnej. Autorzy zwracają uwagę, że degradacja gleb może stanowić jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla przyszłości produkcji rolnej.

Michał Dudek i Justyna Jasiewicz analizują proces cyfrowej transformacji rolnictwa. Choć technologie takie jak rolnictwo precyzyjne czy systemy zarządzania gospodarstwem rozwijają się dynamicznie, w Polsce ich wykorzystanie pozostaje ograniczone – stosuje je głównie część większych gospodarstw. Kompetencje cyfrowe są jednym z kluczowych czynników dalszej modernizacji sektora.

Wspólna Polityka Rolna: ewolucja i przyszłość, kontekst rozszerzenia. Arkadiusz Sadowski i Wawrzyniec Czubałk analizują ewolucję Wspólnej Polityki Rolnej, wskazując na jej przejście od wsparcia produkcji do modelu zorientowanego na zrównoważony rozwój i dobra publiczne. Kluczowym wyzwaniem pozostaje pogodzenie konkurencyjności rolnictwa z wymaganiami środowiskowymi.

Jerzy Plewa omawia miejsce polskiego rolnictwa w Unii Europejskiej oraz potencjalne skutki jej rozszerzenia, w szczególności o Ukrainę. Wskazuje, że proces ten może mieć istotny wpływ na konkurencyjność sektora, rynek pracy oraz migracje.

Raport jako narzędzie refleksji i debaty. „Polska wieś 2026” to opracowanie interdyscyplinarne, przygotowane przez zespół ekspertów reprezentujących różne dziedziny nauki. Autorzy podkreślają, że celem raportu nie jest udzielenie jednoznacznych odpowiedzi, lecz uchwycenie złożoności przemian zachodzących na obszarach wiejskich.

Publikacja stanowi ważny punkt odniesienia dla decydentów, badaczy i wszystkich zainteresowanych przyszłością polskiej wsi. Jak wskazują redaktorzy, dalszy rozwój obszarów wiejskich będzie zależał od zdolności do adaptacji w warunkach rosnącej niepewności oraz od umiejętnego łączenia wzrostu gospodarczego z wyzwaniem społecznymi i środowiskowymi.

Sponsorem i organizatorem promocji raportów o stanie wsi jest Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA), jedna z najstarszych fundacji w Polsce. Fundacja zapewnia pełne finansowanie przygotowań i publikacji raportów oraz całkowitą niezależność merytoryczną ich redaktorom i autorom.

Pierwsze wydanie Raportu Polska wieś ukazało się w roku 2000 z inicjatywy Profesora Jerzego Wilkina oraz Fundacji na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, jest publikowany zatem od 26 lat, a tegoroczne wydanie jest czternastą edycją Raportu. W każdym z wydań autorzy i redaktorzy opracowania podejmują próbę możliwie kompleksowej analizy i upowszechnienia wiedzy o najważniejszych problemach sektora rolnego i obszarów wiejskich w Polsce.

Kontakt dla mediów:

Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA)

www.fdpa.org.pl

Zespół autorów: Agnieszka Baer-Nawrocka, Jerzy Bartkowski, Barbara Chmielewska, Wawrzyniec Czubak, Michał Dudek, Barbara Fedyszak-Radziejowska, Andrzej Hałasiewicz, Justyna Jasiewicz, Zbigniew Karaczun, Wojciech Knieć, Mariusz Matyka, Iwona Nurzyńska, Jerzy Plewa, Walenty Poczta, Arkadiusz Sadowski, Grzegorz Siebielec, Monika Stanny, Józef Stanisław Zegar.

Kontakt z redaktorami naukowymi: fdpa@fdpa.org.pl, tel. 22/864 03 90